

L'aparador bibliogràfic del CETA

Felip Fucho

EL LLIBRE DE LA CAÇA

ELS SISTEMES DE CAÇA A LA FATARELLA, TERRA ALTA

COLUMNA TRESMALL

El llibre de la caça. Els sistemes de caça a la Fatarella, Terra Alta.

Felip Fucho
Columna-Tresmall
Barcelona, 1998
244 p.

Al llarg de la història, poques activitats humanes han degut canviar tant les seves connotacions, el seu significat, com la caça. Avui simple passatemp per a molts, part del lleure, diversió, per bé que contestada per amples capes de la societat (polèmica en la qual no entrarem en aquestes breus línies), fou en temps llunyans, en segles passats, estratègia de supervivència força important, gairebé diríem vital. "L'home caçador" és quelcom més que un

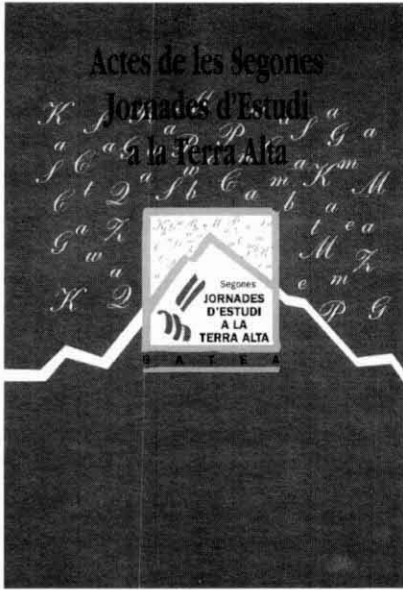
estereotip, encara que algunes escoles historiogràfiques actuals tendeixin a relativitzar la importància d'aquesta activitat, incidint per contra en la recollecció de vegetals, mol·luscos, etc.

Felip Fucho, sempre tan interessat en les nostres terres i els nostres costums, ens ofereix en aquesta ocasió una obra magníficament documentada. Després d'una breu introducció històrica en la qual ens parla dels diferents mètodes emprats pels distints estaments o classes socials, enfrontats en aquesta qüestió com en tantes altres (el poble menut, els camperols, utilitzant ja trampes, visc, reclams; els nobles, la reialesa, falcons), passa ja a fer-ho concretament del terme fatarellenc. Ens fa veure com, potser degut a l'aïllament en que ha viscut fins fa ben poc la Fatarella (les dades respecte a això són curiosíssimes, sorprenents), s'hi han conservat vertaders arcaïsmes, supervivències d'èpoques passades, entre les quals hi ha els mètodes emprats en la cacera. Qui pot avui datar, conèixer l'origen exacte d'aquests sistemes, d'aquests estris? Com el de tot allò que forma part de la cultura popular, que passa de pares a fills, i malgrat totes les conjectures, és ben incert.

L'autor però no es limita a això. Ens parla també de les diferents espècies d'animals que hom pot trobar en terres de la

Fatarella (algunes, com el llop, ja desaparegudes), amb la qual cosa el llibre esdevé un petit tractat de la fauna de la zona; de la festa de la caça, de caçadors, societats i legislació. Ens ofereix així mateix un ampli recull de refranys relacionats amb l'activitat cinegètica. Finalment, cal fer constar que l'obra es completa amb uns molt bons dibuixos del mateix Felip Fucho, de F. Descarrega i de M. Peña.

Neus Pallarès i Casals

Segones Jornades d'estudi de la Terra Alta

Batea, del 27 al 29 d'octubre de 1995

Patronat Pro-Batea

529 p.

Emprant una terminologia un xic esportiva podríem dir que Horta va passar el relleu, el testimoni, a Batea. Fou efectivament aquesta darrera població la que, del 27 al 29 d'octubre de 1995, organitzà les Segones Jornades d'Estudi de la Terra Alta. Ara, el 1998, ja publicades, ens arriben les Actes.

El llibre ha estat prologat per un home amb el qual tots els que ens interessem per la història, però molt especialment els medievalistes, estem en deute, Josep M. Font Rius. És ell qui ens parla d'una regió fronterera amb l'Islam, de la unitat, la homogeneïtat d'unes terres vertebrades per l'Ebre, unitat en la llengua, en la geografia, i que s'ha reflectit al llarg dels segles en la taifa musulmana conquerida per Ramon Berenguer IV i en els territoris regits per la mitra tortosina. Les arrels potser caldria cercar-les en la vella Ilercavònia.

I és amb un acurat estudi del món iber com s'inicia el llibre. Les Jornades s'estructuren com la vegada anterior, en tres àmbits, història, lingüística i antropologia, si bé els temes foren tractats de manera molt més monogràfica, gairebé diríem monolítica (per exemple, la lingüística s'ocupa exclusivament i única de la Franja). Val a dir que els resultats no ens deceberien en absolut, el que potser es perdia en varietat es guanyava, amb escreix, en profunditat.

L'àrea d'història s'obrí, com diem, amb el món iber, una cultura llunyana que continua desvetllant el nostre interès i que encara no ens ha revelat tots els seus secrets. No ho farà fins que no puguem desxifrar la seva llengua (la llengua, no l'escriptura, desxifrada ja de temps). Dels ibers, aquest "príncep d'Occident", com se'ls ha anomenat en dates recents, ens en parla la historiografia clàssica, grega i romana, autors com Estrabó. En contacte amb les colonitzacions mediterrànies, crearen una cultura que ens ha transmès un magnífic llegat en les arts plàstiques i en les seves estructures d'hàbitat. Pensem en les nostres terres de l'Ebre, en poblats com Sant Antoni de Calaceit, necròpolis com la del Coll del Moro de Gandesa (quantes, quantes vegades en la nostra toponímia apareix la paraula "moro"!), troballes com les de Tivissa...

A aquest temps llunyà es refereixen Margarida Genera i Jordi Diloli en sengles ponències introductòries que ens situen perfectament al món ilercavònic i la seva geografia, que ens parlen d'una societat que finalment desaparegué absorbida per

Roma. Les restants comunicacions toquen temes molt més puntuals. Com succeeix sempre que s'ha de recórrer a l'arqueologia com a principal font de dades, en dona força importància a les necròpolis. És molt el que podem saber d'una societat estudiant les seves actituds en enfrontar el fet de la mort.

De la nostra protohistòria, del que gairebé podem considerar el nostre ahir més llunyà, passem al més proper, el segle XIX, temps dels nostres besavis, dels nostres rebesavis. La problemàtica que s'estudia marca tota la centúria: carlisme, desamortització, conflictivitat social, resistència a les quintes, economia...

Des de sempre el conflicte carlí ha estat de mal definir. S'ha parlat d'una qüestió purament dinàstica, de liberals contra tradicionalistes, camp contra ciutat, pagesia contra un ixent món industrial. Cal filar molt prim, matitzar. Roc Salvador Poy en el seu excel·lent treball estudia la raó de la força del carlisme a les nostres terres, terres pobres, cruïlla entre tres regnes, sotmeses a una forta influència del clergat.

El tema de la desamortització es tracta en dos dels treballs, el de Salvador J. Rovira i el de Joaquim Comas, referit al nord del país valencià. Treballs que no podem passar per alt donada la importància que revestí el fenomen. Per la seva banda, Josep Sánchez Cervelló ens parla de la conflictivitat social i l'associacionisme agrari, estudia les conseqüències de la fil·loxera, el fet emigratori, l'enfrontament entre pagesos i ramaders; el seu treball, escrit amb tot el rigor i la qualitat a que ens té acostumats aquest historia-

dor, resulta enormement suggestiu, un qualificatiu que podem aplicar també a les pàgines de Francesc Xavier Belvis i Josep Joan Grau. Per últim, a *La resistència contra les quintes al segle XIX*, Collazo Ribera fa que ens adonem de que certes actituds no són noves d'avui ni d'ahir. Molt interessant la qüestió dels substituïts.

La segona part, coordinada per Mercè Gimeno i Hèctor Moret, es dedica en forma monogràfica a la problemàtica del català a la Franja. Ponències com la del mateix Moret ens parlen de la situació sociolingüística de la comunitat aragonesa de parla catalana, dels sentiments ben antagònics que de sempre ha despertat la presència, la realitat del català. Alcover ho fa de l'ensenyament de la llengua, Sistac de les derivacions del llatí, del problema un xic espinós de quan podem o no parlar de dialecte, i Balaña, magnífic islamista, ens ofereix una interessantíssima comunicació sobre la toponímia aràbiga de la Franja. Tanmateix és la literatura el tema més tractat, literatura popular, com en el bell treball d'Artur Quintana, reculls d'endevinalles i jocs de paraules, literatura actual. Un nom sobresurt, excel·leix entre tots, el de Jesús Moncada, el prestigi del qual és indiscutible i indiscutit (Johansson, el seu traductor suec, declarà a un diari barceloní que traduint Moncada havia descobert un enorme candidat al Premi Nobel). Mercè Biosca ens presenta una acurada anàlisi de la fraseologia en la seva obra. Anecdòticament, podríem preguntar-nos què està succeint a Mequinensa. Terra d'escriptors? no parlem ja de Moncada, parlem d'Hèctor Moret, d'Edmon

Vallès, Maria Pilar Febas, Marià López Lacasa... me'n deixo algun?

La darrera part és la dedicada a l'antropologia. Tenim em primer lloc el treball d'en Miquel Blanc i Grau, *Cants i balls antics de Calaceit*, que ens parla no tan sols de la omnipresent jota, sinó també d'aubades, el ball del poll, de l'ou, del gresol, de fandangos i boleros. La memòria, el record d'aquestes danses s'ha conservat en part gràcies a un fet ben curiós, les cartes pastorals dels bisbes tortosins que les anatematitzaven, motejant-les d'indecents.

Una aportació interessant és la de Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries, o el que és el mateix, Artur Gaya, Quique Pedret i Jordi Fuster (sense oblidar Jaume Matamoros, el nebotastre). Encara que... bé, el 1995 el paper del Noi l'interpretava Xavi Borràs. No necessiten presentació, tots els coneixem i admirem, la seva tasca recopiladora del nostre vell folklore ha estat importantíssima en el darrers anys.

Magnífica la ponència d'en Josep Alanyà referida a les mentalitats, les actituds davant de la mort, enormement gràfica i descriptiva (potser en algun punt, permeteu-me que ho digui, fins i tot "massa" descriptiva). Com sigui, es tracta d'unes pàgines remarcables.

I una vegada més ens trobem amb el treball d'en Felip Fucho. L'autor que aquest mateix any acaba d'oferir-nos una obra excel·lent, *El llibre de la caça*, ens parla en aquesta ocasió de quelcom tan nostrat com les construccions de pedra seca. Les trobem arreu de la Mediterrània (tan sols a Menorca hom ha calculat que l'extensió

d'aquestes parets és de 15.000 quilòmetres!)... terres calcàries, sòls prims, erosionats, pobres, desnivells acusadíssims... els nostres avantpassats necessitaven solucions i varen trobar-les d'acord amb els mitjans de que disposaven. Tanmateix, quantes vegades no hem passat a frec d'aquest marges, d'aquestes cabanes sense parar-hi la més mínima atenció? Ara, d'alguna manera, Felip Fucho reivindica la tasca anònima, humil, d'aquells homes.

El llibre es clou amb *Balls, indumentària i moral al segle XVIII a la Terra Alta*, de Roc Salvador Poy. Podríem dir que enllaça amb el treball de Blanc i Grau en parlar-nos d'usos i costums de l'època i de les disposicions contingudes en els llibres de visites pastorals. Com ha succeït tantes vegades, s'intenta en va el retorn a la disciplina volguda per l'Església.

I ara per ara, esperem que qualsevol població de la comarca es decideixi a organitzar les Terceres Jornades. És bo, desitjable, que la Terra Alta continuï fent sentir la seva veu.

Neus Pallarès i Casals